

Юси Аглер-Улсен

БЕЗГРАНИЧНО

Юси Адлер-Улсен

Безгранично

Превод от датски: *Ева Кънева*

ИК „ЕМАС“

Jussi Adler-Olsen

DEN GRÆNSELØSE

© Jussi Adler-Olsen & JP/Politikens Hus A/S København, 2014

Юси Адлер-Улсен

БЕЗГРАНИЧНО

Превод: *Ева Кънева*

Дизайн на корицата: *Живко Петров*

© ИК „ЕМАС“, 2023

Всички права запазени!

Благодаря на Хене, моята съпруга и сродна душа, за куража, който ми вдъхваше непрестанно по време на дългия писателски процес, свързан с проекта „Специален отдел „Q“. Благодарности на Хенинг Куре за предварителната редакция, за справките, свързани със слънчевите култове, и за свежите му хрумвания. Дълбоко признателен съм и на Елисабет Алефелт-Лаурви за направените справки и за проявеното в критични моменти присъствие на духа. Благодаря и на Еди Киран, Хене Петерсен, Мика Шмалцийг и Карло Андерсен за градивните и компетентни коментари по моя текст, както и на моя редактор Ане К. Андерсен за прекрасното ни сътрудничество.

Благодаря на Лене Юл и Шарлоте Вайс от издателство „Политикен“ за огромното им търпение; на Хеле Скоу Вакер за дейността ѝ по разпространението на книгата. Благодаря на Гите и Петер К. Ранес и на Центъра за писатели и преводачи в Хал за оказаното гостоприемство; на Съорен Пилмарк за страхотния престой на остров Борнхолм; отново на Елисабет Алефелт-Лаурви за организирането на работния ми престой в Темпелкроен заедно с Хенинг Куре.

Благодаря на полицейски комисар Лейф Кристенсен за поправките от професионално естество; на колегите на Карл Мьорк в полицейското управление в Рьоне за великолепно посрещане и разясненията относно полицейската работа на остров Борнхолм; на полицейския директор Петер Мьолер Нилсен, на старши-прокурор Мартин

Гравесен, на криминален асистент Ян Краубек и на заместник-полицейски комисар Мортен Бранбор, както и на добрите хора на пропуската.

Дълбоко признателен съм на Свен Оге Кнюсен от кръглата църква в Йостерлар; на служителите в народното училище¹ на остров Борнхолм за радушияния прием, опознавателната обиколка и разкошните кюфтенца. По-конкретно: счетоводителката Мариане Куфу, домакиня Йорен Куфу, главния готвач Карен Преториус. На бившия директор на училището Карстен Турбор и неговата съпруга Бенте благодарая специално за приятния и изключително информативен следобед.

Благодарая на Карен Ньорегор и Анете Елебю от културния дом в Листе за вдъхновяващия разговор и за опознавателната обиколка; на Поул Йоренсен от Музея на стъklarското изкуство в Кастльоса, заедно ме посвети в мистериите и потайностите на алвара.

Благодарая на Йохан Даниел Шмит, или просто Дан, заедно клонира перфектно стария ми компютър и подслади сблъсъка ми с модерните технологии; на Нене Ларсен за светкавичните куриерски услуги до Барселона; на Беатрис Хаберзат, моята пиар агентка в Германия, за-

¹ Народно училище – типично северен образователен феномен в скандинавските страни; учебно заведение за общодостъпно и неформално образование за възрастни. Първото народно училище се появява в Дания в средата на XIX век по идея на датския философ, педагог и реформатор Николай Фредерик Северин Грунтвиг (1783-1872) – създател на концепцията за учене през целия живот. По традиция в народните училища се набляга върху практическите познания и се насърчава личностното развитие. Предлага се обучение с различна продължителност както по академични дисциплини, така и по изкуства. Народните училища дават възможност за професионална ориентация, преосмисляне на избраното професионално поприще, разширяване на личния хоризонт. Приемат се лица, навършили осемнайсет години. Няма горно възрастово ограничение. Учениците живеят в комплекс на територията на училището. – Бел. прев.

дето ми позволи да използвам фамилията ѝ в моя роман; на Петер Михаел Поулсен, капитан на патрулния катер „Чичо Сам“, задето стана прототип на мой герой и ми позволи в романа ми да го нарека с името на плавателния му съд. Благодаря на Кес Адлер Улсен – от него научих за документалния филм „Духът на времето“. Благодаря на Бени Тьорсен и Лина Пилора, задето внесоха допълнителни подобрения в условията, при които творях в Швеция; на Арне и Анете Мерил и Улаф Слот-Петерсен за куража, който ми вдъхнаха в Барселона. На Улаф благодаря специално и за готовността му да ми разкаже за своя опит с хипнозата.

Дълбоко признателен съм на Якоб Веренс и Стен Риберфелт от АД „Джърман Солар Дания“ за безценната помощ, за точните и изобретателни отговори на заплетени технически въпроси и за творческия подход, който проявиха, за да ми обяснят устройството на фотоволтаичните инсталации, тяхната мощност и евентуални други приложения.

Благодаря на Катрине Бойсен от Осло, задето ми вдъхна частица от несломимия си кураж. От нея човек може да научи много.

*Посвещавам тази книга на Вибсен и Елисабет –
две силни жени*

Пролог

20 ноември 1997

Заобикалях я само предмети в сиви нюанси. Треперливи сенки и ласкав мрак я обгръщаха все едно в топла завивка.

Тя сънуваше как се откъсва от тялото си и се понася във въздуха, сякаш е птица, не, нещо още по-ефирно – пеперуда; пъстроцветно творение с пърхащи крилца, създадено, за да буди наслада и възхита. То се рее между небето и земята, а от крилцата му се сипе вълшебен пращец и пробужда безгранична любов и радост в околния свят.

Тя се усмихна. Мисълта за пеперудата е толкова красива и неопетнена.

Безпределната чернилка над нея се бореше с приглушени мъждукания като от анемични звезди. Тези проблясащи светлинки пулсираха в синхрон със съскането на вятъра и шушненето на листата.

Тя не можеше да помръдне. Всъщност и не искаше. Събуди ли се от съня, всичко изведнъж ще стане реално и ще се появи болка. А кой иска да го боли?

Пред мисления ѝ взор се заредиха десетки картини от животворни мигове. Спомени как тя и брат ѝ скачат по пясъчни дюни, а родителите им викат да престанат.

„Стига!“ – настояват те.

И защо? Защо да престанат? Та нали точно там, при дюните, тя за пръв път се почувства свободна?

Усмихна се, когато под нея се плъзнаха красиви светли конуси. Наричат подобен феномен биолуминесценция. Не че беше виждала наживо фосфоресциращ планктон в морето, но така си го представяше. Луминесценция или разтопено злато.

Докъде стигна?

За свободата си мислеше, нали? Сигурно, защото никога не се беше чувствала толкова волна. Зареяна на воля пеперуда. Лека, любознателна, заобиколена от красиви хора, които не ѝ се карат. Обграждаха я съзидателни ръце, тласкаха я напред и ѝ мислеха само доброто. Въздигаха я песни, които се пееха за пръв път.

Въздъхна и се усмихна. Остави се потокът на мислите ѝ да я води едновременно навсякъде и никъде.

После си спомни училището и велосипеда, мразовитото утро и, разбира се, тракащите си зъби.

И точно в този миг, когато реалността надделя и сърцето ѝ най-сетне се предаде, тя си спомни с какъв трясък я удари колата. Спомни си звука от трошачи се кости, дращенето от сграбчилите я дървесни клони, срещата, която...

Първа глава

Вторник, 29 април 2014

– Телефонът, Карл! Събуди се!

Карл изгледа сънливо Асад, омацан до ушите с жълта боя. За сведение: сутринта, в началото на начинанието, работният костюм беше чисто бял, а къдравата му глава – черна. Карл гледаше какво количество е полепнало по Асад и се чудеше дали изобщо е останала някаква боя за стените.

– Тъкмо разсъждавах върху много сложен казус, а ти ме прекъсна – смъмри го Карл и неохотно смъкна краката си от бюрото.

– О, така ли! Извинявай! – В гъстата набола брада се

врязаха две трапчинки. Дявол да го вземе... ирония ли долавяше Карл във веселите кръгли очи на Асад? – Знам, че снощи не си се наспал, Карл. Но Росе направо откача, когато оставяш телефона да звъни. Може ли следващия път просто да вдигнеш?

През прозореца нахлуваше ослепителна светлина.

„Ама че гадост! Трябва малко цигарен дим, та да затъмним това слънце“ – помисли си Карл, посегна към кутията и пак изтегна крака върху бюрото. Проклетият телефон пак се раззвъня.

Асад го посочи настойчиво и се измъкна. „Двамата с Росе са започнали твърде много да си позволяват“ – отбеляза си наум Карл.

– Мьорк на телефона – обади се той, прозявайки се, като остави слушалката върху бюрото.

– Ало! – чу се оттам.

Най-небрежно Карл вдигна слушалката до устните си.

– С кого говоря?

– Карл Мьорк ли е? – попита гласът на борнхолмски диалект.

Карл никак не харесваше звученето му. Приличаше му на развален шведски с граматически недоразумения, използваем единствено на едноименния съвсем малък остров.

– Да, Карл Мьорк е. Нали вече се представих?

От слушалката се чу въздишка на облекчение.

– Обажда се Кристиан Хаберзат. Запознавали сме се, но преди доста години. Едва ли ме помниш.

„Хаберзат? От Борнхолм?“ – разрови се из паметта си Карл. Името не му говореше абсолютно нищо.

– Амиии... тъъ... – неопределено смотолеви той.

– Работех в управлението в Нексъ, когато заедно с твой началник дойдохте да вземете един арестант.

Карл претършува щателно всички кътчета на паметта си. Спомняше си транспортирането на въпросния арес-

тант от Нексъо, но не и да си е имал работа с някой си Хаберзат.

– Кажи, колега... – Карл посегна към цигарите.

– Прощавай за безпокойството. Моля да ми отделиш десетина минути. Прочетох за приключения труден случай в цирка в Белахьой. Моите поздравления, макар сигурно да сте разочаровани, че извършителят се е самоубил, преди да бъде изправен пред правосъдието.

Карл сви рамене. За разлика от Росе, бясна от нелепата развръзка, Карл прие случилото се съвсем равнодушно. Един негодник по-малко, каза си той тогава.

– Във връзка с този случай ли се обаждаш? – Карл запали цигара и отпусна глава назад. Беше едва един и половина, а вече бе на път да надвиши дневния си лимит от позволени цигари. Какво пък толкова, ще вдигне лимита.

– Как да ти кажа... Обаждам се във връзка с всички случаи, които твоят отдел разкри през последните две години. Впечатляващ успех. Та – вече уточних – работя в борнхолмската полиция, по-конкретно в Рьоне. От утре излизам в пенсия – и слава богу. – Той се засмя пресилено. – Времената се промениха. Професията ни стана твърде напрегната. Само допреди десет години имах поглед върху всички случаи в централната част на острова и по източното крайбрежие. Тъкмо по този повод се и обаждам.

Карл отпусна глава на гърдите си. Ако този човек се кани да им натресе някой заплетен случай, Карл трябваше веднага да даде заето. Не изпитваше никакво желание да води следствени действия на датски остров, известен единствено с пушената си херинга, и разположен по-близо до Полша, Швеция и Германия, отколкото до страната, към която принадлежи териториално.

– Ако ще ме молиш да разглеждаме неразкрит случай, ще се наложи да те пренасоча към колегите на горните етажи. Тук, долу, в специалния отдел „Q“, сме затрупани с работа.

В другия край на линията настъпи мълчание. После връзката прекъсна.

Карл се втрени смаян в слушалката и я тресна. Щом този смотаняк се оставя толкова лесно да го отрежат, значи точно това и заслужава.

Поклати глава. Тъкмо затвори очи и проклетият телефон пак се раззвъня.

Карл си пое дълбоко дъх. На някои хора трябва да им обясняваш като на умствено изостанали.

– ДА! – кресна той в слушалката с надежда идиотът отсреща да се стъписа и пак да затвори.

– Карл?! Ти ли си?

Не беше очаквал точно този глас. Смръщи вежди.

– Майко? – предпазливо попита той.

– Изкара ми акъла! Откъде го извади този дрезгав глас? Да не те боли гърлото, миличко?

Карл въздъхна. Изнесе се от къщи преди повече от трийсет години. За толкова време натрупа стаж с каква ли не измет: биячи, сводници, подпалвачи, убийци... Нагледа се на трупове в различен стадий на разложение. Дори бе ставал обект на стрелба. Челюстите му, китките му, личният му живот и всичките му северноютландски амбиции за социален престиж понесоха редица съкрушителни удари. Трийсет години се бяха изтърколили, от както остъргва пръст от селските си ботуши и се бе зарекъл сам да кове съдбата си и да възприема родителите си като фактор, с който да се съобразява или не в зависимост от конкретното си настроение. Как тогава, дявол да го вземе, само с едно-единствено изречение майка му все още успява да го накара да се почувства пеленаче?

Карл разтърка очи и се поизправи на стола. Очертаваше се повече от безконечен ден.

– Не, майко, добре съм. Просто в службата правят ремонт и човек не си чува приказката.

– Обаждам ти се по тъжен повод.

Карл стисна устни и по тона ѝ се опита да отгатне какво е станало. Много разстроена ли звучеше? Да не би баща му да се е споминал? Карл не ги беше навестявал повече от година.

– Да не е станало нещо с татко? – попита той.

– Не, не, да пази Господ. Баща ти е жив и здрав. Седи до мен и си пие кафето. Преди малко ходи в обора да реже опашките на прасенцата. Братовчед ти Рони обаче си отиде.

Карл свали краката си от бюрото.

– Рони? Как така?

– Нали беше в Тайланд. Внезапно колабирал върху масажна кушетка. Ужасна новина в толкова прекрасен пролетен ден, нали?

В Тайланд по време на масаж... Какво друго да очакваш?

Карл се помъчи да измисли подходящ отговор, но уместните реплики определено не се редяха на опашка в ума му.

– Ужасно е наистина – измъдри накрая, докато се опитваше да прогони от съзнанието си нелицеприятната картинка на последните сладостни мигове на братовчед му, разплул туловище върху масажна кушетка.

– Утре Сами лети за Тайланд да прибере тялото и нещата на Рони – съобщи майка му. – Добре е някой да се погрижи за вещите, преди да са се изгубили. Сами винаги мисли за всичко.

Карл кимна. Братът на Рони щеше да подложи наследството на Рони на груба оборка като типичен ютландец: ще прегледа надве-натри кое става и кое – не, ще нахвърля всички боклуци на купчина, а годните предмети ще натъпче в куфар.

Карл се сети за вярната съпруга на братовчед си. Общо взето сваятна тайландка, която заслужава добро отноше-

ние. Сами обаче най-много да ѝ остави боксерките на Рони с китайските дракони. Такъв е животът.

– Рони беше женен, майко. Сами едва ли ще може просто така да отнесе всички вещи на брат си.

– О, познаваш Сами. Ще успее – засмя се тя. – Ще останем в Тайланд десет-дванайсет дни. Така и така щял да бие толкова път, поне да хванел малко тен. И си е прав. Оправно момче ни е той.

Карл кимна. Единствената съществена разлика между Рони и по-малкия му брат Сами се състоеше в две съгласни и една гласна. Никой в родното им място не би се усъмнил в родствената им връзка. Приличаха си като две капки вода. Ако на някой кинопродуцент му потрябва спешно да наеме самовлюбен фукльо, въздухар и хвалипръцко, който носи шарени ризи, да не се притеснява. Рони вече го няма, но Сами щеше да го дублира идеално.

– Погребението ще се състои в събота, 10 май, тук, в Брьонерслеу. Много ще се радваме да те видим, момчето ми – продължи майка му.

И докато, вярна на навика си, тя се зае да го осведомява за последните новости от ежедневието си, като наблягаше върху свиневъдството и скърцащата тазобедрена става на баща му, плюеше депутатите и го заливаше с разни други депресиращи факти, Карл си припомни противния имейл, който Рони му беше изпратил последно.

Писмото съдържаше недвусмислена закана. Съдържанието му разтревожи Карл и го разочарова в силна степен. Той се усъмни дали с тези врели-некипели Рони не го изнудва за пари. Смяташе братовчед си за напълно способен на такава низост. Още повече че Рони непрекъснато беше на червено.

На Карл изобщо не му се занимаваше с нелепите твърдения на Рони. Те, естествено, бяха пълна глупост, но когато човек живее в родината на Андерсен, знае много

добре колко бързо от едно малко перце излизат цели пет кокошки. А на неговата престижна длъжност и с началник като Ларс Бьорн неприятности изобщо не му трябваша.

През последната година Рони определено го прихвана лудост. Започна да тръби наляво и надясно, че бил светил маслото на баща си. Не стига това, ами набърка в тази история и Карл. На всеослушание обяви Карл за свой съучастник. Двамата били пречукали баща му по време на риболовен излет. В прословутия си последен имейл Рони съобщаваше на Карл, че разказал историята в книга и възнамерявал да я издаде.

Оттогава не се бяха чували и сега Карл се надяваше Рони да отнесе тази история в гроба.

Пак посегна към кутията с цигари. Няма начин да пропусне погребението. Там ще се разбере какво е успял да изкопчи Сами от наследството. Беше чел за немалко случаи на наследствени спорове в Тайланд, приключили с физическа разправа. Кой знае, току-виж и Сами пострадал. Но откъде такъв късмет. Малката тайландка на Рони, как ѝ беше името, изглеждаше замесена от друго тесто. Навярно щеше да задържи само онова, което ѝ се полага, плюс семейните спестявания, и да не предявява други претенции. Включително да не се занимава с литературните напъни на Рони.

Карл никак не би се учудил, ако Сами успее да домъкне у дома черновата на брат си. А в такъв случай се налагаше Карл да я открадне, преди тя да обиколи цялата рода.

– През последните месеци Рони много се замогнал. Ти знаеше ли? – изчурулика гласът на майка му някъде от далечината.

Карл вдигна вежди.

– Сериозно? Ако е вярно, сигурно е пласирал дрога. Ти сто процента ли си сигурна, че не е свършил с клуп на врата зад дебелите стени на някой тайландски пандиз?

Майка му се разсмя.

– Голям образ си, Карл. От малък си беше голям майтапчия.

Двайсет минути след разговора с борнхолмския полицай Росе стоеше на вратата и разгонваше димната мъгла с демонстративно отвращение.

– Да си говорил с колега на име Хаберзат, Карл?

Той сви рамене. В момента не му беше нито до Росе, нито до Хабър-не-знам-кой си. Вълнуваше го само как ли го е изтипосал Рони в писанията си.

– Погледни. – Росе шляпна лист хартия върху бюрото му. – Преди две минути получих този имейл. Вземи се обади на човека.

Върху разпечатката се мъдреха две изречения, които окончателно съсипаха настроението на Карл до края на деня.

Специалният отдел „Q“ беше последната ми надежда. Не издържам повече.

К. Хаберзат

Росе поклати осъдително глава. Маниерите ѝ го дразнеха, но ѝ беше свикнал. Когато си имаш работа с подобна птица, по-добре преглътни две-три груби реплики, вместо после два часа да ти надува главата. Така общуваха те двамата. Дълбоко в себе си Росе беше добър човек. Само дето докато се добереш до добрата ѝ сърцевина, имаше доста надълбоко да разравяш.

– Интересно... Щом ти си получила имейла, ти му отговори, Росе. После ще ми кажеш какво си успяла да разбереш.

Тя сбърчи нос. Плътната „мазилка“ от пудра се напука.

– Знаех си аз, че така ще стане. Затова веднага му се обадох, но се включи гласова поща.

– Хм... Остави ли му съобщение да ти звънне?

Над веждите ѝ надвиснаха буреносни облаци. Росе потвърди.

Набрала го пет пъти. Без успех.

Втора глава

Сряда, 30 април 2014

Прощалните тържества на пенсиониращите се служители на полицията обичайно се провеждаха в самия участък, но Хаберзат реши да наруши традицията. Откакто влезе в сила, новата полицейска реформа му пречеше да поддържа отдавна изградения тесен ползотворен контакт с местните жители. Служителите сновяха между източната и западната част на острова. Редица административни процедури бавеха началото на полицейското производство при разследването на престъпления. Губеше се ценно време, следите изстиваха, извършителите се измъкваха.

– Настанаха славни дни за мошениците – повтаряше често Хаберзат, но кой да чуе?

Той ненавиждаше и цялостния облик на реформите, и местното им своеобразие. Колеги, част от системата, които не познаваха нито него, нито мащабите на вярната му четирийсетгодишна служба, нямаха работа на неговото прощално тържество. Не искаше да се тълпят там като стадо овце и да се преструват, че са дошли от уважение към постиженията му.

Затова Хаберзат реши да почерпи най-близките си хора в културния дом в Листе, само на шестстотин метра от дома му.

С оглед на предвидената програма това му се струваше и много по-прилично.

Вкъщи застана за малко пред огледалото. Критично огледа парадната си униформа и забеляза колко се е намачкал платът след дългогодишния престой в гардероба. И докато най-старателно и неумело гладеше крачолите на панталона върху дъска, която разгъваше за пръв път, обгърна с поглед стаята – някога уютна, оживена семейна дневна.

Оттогава изтекоха близо двайсет години. Миналото трополеше като обезумяло, пощръкляло животно сред купища никому непотребни вехтории и боклуци.

Хаберзат поклати глава. Връщаше лентата назад и сам не разбираше себе си. Защо допусна камари цветни класьори да превземат рафтовете, вместо да ги запълни с хубави книги? Защо задръсти всички хоризонтални повърхности с фотокопия и изрезки? Защо посвети целия си живот на работата, а не на хората, които някога го обичаха?

И въпреки всичко знаеше, че не би могъл да постъпи по друг начин.

Наведе глава и се опита да даде воля на напиралците у него чувства, ала сълзи не потекоха – вероятно защото отдавна бяха пролети до последна капка. Хаберзат си даваше съвсем ясна сметка защо всичко се стече тъкмо така. Защото друг път просто нямаше.

Пое си дълбоко дъх, просна изгладената униформа върху трапезната маса, взе снимка в олющена рамка и я погали. Стотици пъти бе милвал тази фотография. Само да можеше да си върне пропилените дни. Да имаше начин да поправи грешките си, да промени характера си и да усети за последно близостта на съпругата си и на порасналия си син.

Въздъхна. В тази стая, върху този диван, се бе любил с красивата си жена. Тук, върху този под, се бе боричкал с

малкото си момче. От тук започнаха скандалите. Тук го налегнаха първите пристъпи на депресия и постепенно се просмукаха в цялото му същество.

В тази стая съпругата му го заплю в лицето и окончателно го остави сам, със съзнанието, че един съвсем банален случай пхна прът в колелата на неговото щастие.

Навремето, когато започна всичко, той преживя тежък психически срив и изпадна в състояние на почти постоянна потиснатост. И въпреки това, уви, не намери сили да изостави случая. Имаше сериозни причини.

Хаберзат стана. Потупа една от купчините със записки и изрезки, изпразни пепелника и изнесе навън кофата за смет, пълна с дрънчащи консервени кутии: обичайното му меню. Накрая прерови джобовете си – да не би да е забравил нещо вътре – и огледа дали парадната униформа му стои добре.

После отвори вратата.

Въпреки всичко Хаберзат очакваше повече гости. Надяваше се да се появят поне онези, на които бе подавал ръка в тежки моменти. Не една или две жертви на неправди и законови абсурди се бяха възползвали от неговото съдействие. При всички случаи беше убеден, че ще дойдат двама негови възрастни, бивши колеги от звеното за опазване на обществения ред към полицията в Нексъо, а вероятно и неколцина граждани, години наред грижили се за справедливостта в малкия град заедно с Хаберзат. В залата обаче завари само председателката на местното гражданско сдружение, касиер-домакина на културния дом, директора и заместник-директора на полицията, появил се само по задължение представител на полицейския синдикат и още петима-шестима души, които Хаберзат бе поканил лично. Като видя скромното присъствие, домакинът реши да прескочи дългата си реч и да остави нещата на самотек.